

שמעתא למיקתא

גליון קכד – פ' מקץ - חנוכה היחשע"ג / קהילת "חניכי הישיבות" - רמות ב' המתארח בשבת חנוכה, היכן מדליק בער"ש ובמוצ"ש

מכ"ה בכסלו מדליקין נרות בערב על פתחי הבתים בכל לילה ולילה שמונת הלילות להראות ולגלות הנס, והוא מצוה מד"ס [ע"י ש"ע (ס"י תרע"ט ע"א)].

ובגדר מצוה זו האם היו חובת הבית או חובת גברא, כתב **במחצ"ש** (ס"י תלד ס"ק ט) דנ"ח הוא "חובת הגוף". וכן נקט **ביד אפרים** (ס"י תלב) דהמצוה היא על גוף האדם אלא שאין גוף ההדלקה מצוה אלא שידולק בביתו נ"ח ונע"כ השולח את חבריו שידליק במקומו לא בעינן ביה דיני שליחות. וכן מבואר **בפמ"ג** (ס"י תרע"ט ע"א ס"ק א) דלא בעינן שליחות ליתן.

וכן העירוני מדברי הרע"א (ת"א ט"י ג) שכתב לענין דין מהדרין שכל אחד מבני הבית מדליק בברכה, דכיון דרצונו להיות מהמתארח כוונתו שלא לצאת בשל זה המדליק, וממילא מחויב מידא. ומבואר דחל חובת הגוף על כל או"א. וכהרע"א מבואר **בגרי"ז** (על הרמב"ם חנוכה פ"ד הל"א ד"ה והנה גס). וכן מוכח דנ"ח חובת הגוף הוא מדברי **המהרי"ל** (ס"י קמה) המובא **ברמ"א** (ס"י תרע"ט ע"א ג), עיי"ש.

אלא דמאיךד מצינו **במחצ"ש** (ס"י תרע"ט ע"ק א) גופא שכתב דנ"ח הוי "חובת הבית". וכן **בביאור הלכה** (ס"י תרעה על סע' ג ד"ה אשה) כתב דאשה מדלקת עבור בעלה אפילו כשהוא איננו בביתו, ויוצא ידי"ח ההדלקה משום **שעיקר החיוב מונח על הבית**. ועי"כ לומר דודאי נ"ח חובת הגוף היא אלא שחובה זו תלויה נמי בחובת הבית. וכן מבואר **בפנ"י** (שבת כג).

(הנה לענין המתארח אצל חברו (אכסנאי) בחנוכה שנינו **בשבת** (כג). אמר רב ששת אכסנאי חייב בנר חנוכה אמר רבי זירא מריש כי הונע רב מן התאכסנאי בפריטי בהדי אושפיזא, בתר דנסיבי איתמא השתא דדאי לא צריכנא, דקא מדליקי עלי בגו ביתאי, ע"כ. וכן פסקו **הטשו"ע** (ס"י תרע"ט ע"א) דאכסנאי איתמא בפרוטה סגי, ואם מדליקין עליו בביתו א"צ להדליק. ונלענין אם כמה בעלי בתים רשאים להשתתף בפריטי ולהדליק נר אחד לכולם, ע"י **בטור** (ס"י תרע"ט ע"א) בשם **רב שר שלום** דמבואר דכמה בעלי בתים יכולים להשתתף ולצאת בהדלקה אחת. ו**מהב"י** (שם) ו**הב"ח** (אות ב) משמע דמסכימים לדבריו. וכן פסק **הלבוש** (אות ג). אלא **שהפ"ח** סובר דלא מהני להשתתף בכ"י. וע"י **בפמ"ג** (ס"י תרע"ט ע"ק ג וס"ק ח). ולמעשה **בביאור הלכה** (שם ד"ה ע"ה) משמע דמצדד להקל בזה).

ויעויין **ברשב"א** (ח"א ס"י תקמ"א – ב) שכתב דאכסנאי היינו המתארח אצל השני ואינו אוכל על שלחנו בקביעות, כגון המתארח בבית חמיו הוא ואשתו ובניו אפי' פתח בלא לפנשיה והשתא אוכל על שלחן בעל הבית. והובא **בב"י** (ס"י תרע"ט) ובפוסקים המובאים אצל חמיו. ונלענין מי שיצא לדרך והיה כל הלילה בדרך ואין לו מי שידליק בביתו כתב **באג"מ** (יר"ד ח"ג ס"י י"ד אות ה) דפטור מההדלקה, והביא ראיה מרש"י (שבת כג. ד"ה הרה"ק) שכתב שברכת הראיה הוא כשהוא יושב בשפיעה. וע"י **במהרש"ם** (ח"ד ס"י קמ"ה).

אבל כ"ז אם קובע מקומו בבית חברו, אמנם אם יש לו דירה בעיר והולך פ"א חוץ לביתו וסועד אצל חברו, כתב **הט"ז** (ס"י תרע"ט ע"ק ב) דפשיטא שלא יניח ביתו וידליק בבית שהוא אוכל שם פ"א אצל חברו, אלא צריך לילך לביתו ולהדליק שם. וכן פסק **המ"ב** (שם ס"ק י"ב) וכ"ז אם אינו שוכר מקומו אבל המשלם בעד מקומו כל הלילה או שכר לו בית דירה לאכול ולישון שם, חייב בני"ח ואין דינו כאכסנאי. וכ"כ **במהרש"ם** (ח"ד ס"י קמ"ה).

מבואר בתשובת הרשב"א (ח"א ס"י תקמ"א – ב) דאכסנאי הישן במקום אחד אוכל אצל בעל הבית, מקום אכילה הוא העיקר ועליו להדליק שם או להשתתף בבעל הבית המדליק שם. וכן פסק **הרמ"א** (ס"י תרע"ט ע"א). וכ"כ **הט"ז** (שם ס"ק ב) דמקור דברי הרמ"א המהרש"ל שכתב דחזון האוכל בבית חמיו אם יש יכולת בידו אפי' ישן בבית חמיו לא שיתתף אלא לעצמו משום המהדרין, שהרי הוא איש וביתו, ואם ישן בבית אחר פשיטא שחייב להדליק במקום שישן, ע"כ. ומשמע דהעיקר הוא מקום שניה, אולם עיי"ש שדחה דבריו ע"פ הרשב"א הני"ל.

למצא דהמתארח אצל חברו צריך להדליק בבית שבו אוכל, או להשתתף בפרוטה עבור השמן. וכתב **המ"ב** (ס"י תרע"ט ע"ק ג) דא"צ ליתן כל חצי הוצאות הנרות רק בפרוטה סגי דעיי"ז מקנה לו חלק בשמן [ויש מאחרונים שכתבו דצריך הבעה"ב להוסיף מעט שמן בשבילו חוץ השיעור שצריך ליתן לצורך חצי שעה בשביל עצמו] וה"ה אם בעה"ב מקנה לו חלק בשמן במונה שרי דהוי כשיתתף בפרוטה, ומי"מ אם יש לאכסנאי נר נכון יותר להדליק בעצמו. ונחידוש גדול כתב **בה"ח** (ס"י תרע"ט ע"ק ג) בשם **גן המלך** דאורח שאינו משלם תשלום עבור ארוחתו נטפל לבעל הבית וככ"י ביתו הוא וא"צ להשתתף בפרוטה ולהדליק בעצמו (אלא מדין מהדרין), ואם משלם עבור ארוחתו או הוי בכלל אכסנאי. אולם משמעות שאר הפוסקים דלא כדבריו אלא אפילו אוכל במהלך הבית אין דינו כסמך על שלחנו אלא כאכסנאי. וכ"כ **בחובת הדר** (פ"ב ט"ה ט"ז) דדבריו הם חידוש גדול.

ויש לדון בגדר "אורח" האם כל שמתארח לילה אחד אצל השני בכלל אכסנאי הוא, או דלמא בעינן קביעות גדול יותר להיות בכלל אכסנאי, ובלא"ה הוי כשאוכל אצל חברו בארע"י שחייב לחזור להדליק בביתו. ובאמת מבואר **בט"ז** (שם ס"ק ב) דהאוכל אצל חברו **ושוכב לילה אחד** אצל השני בכלל אכסנאי הוא, שהרי כתב דאפי' למי"ש בסמוך דאכסנאי רשאי להדליק גם במקום שהוא שם היינו שעכשיו תהיה גם שכ"ב, משא"כ במי שיאכל כאן שעה או שתיים וישוב למקומו אין שום סברא לומר שידליק שם ולא בביתו דזה הוה כאלו עומד בשעת הדלקה רחוב העיר אין שייך לו שם הדלקה. משמע דכל ששוכב שם סגי להיות בכלל אכסנאי [ומדבריו משמע דאפי' נמצא **באותו העיר** אם שוכב בבית חברו בכלל אכסנאי הוא שהרי בכ"י אירי שם].

וכן משמע **במהרש"ל** (הובא בס"ז שם), וכן נראה מדברי **הפמ"ג** (א"א ס"ק ג) שכתב דאורח שלמחר ילך לביתו, צריך לשתתף בפרוטה, ע"כ. וכן מבואר **באג"מ** (יר"ד ח"ג ס"י י"ד אות ה). וכן נקטו **החזו"א** (חזו"ט שני ע"ה שי אות ב), **הגרשז"א** (צ"ל (שלמי מונע ע"ה) ר"ט, והלכות שלמה פ"ד אות יח), **בעל שבט הלוי** (מבית לוי ח"י ע"ה) ו**התשובות והנהגות** (ח"א ס"י שצ"א) [ומשי"כ **ביאור הלכה** (ס"י תרע"ט ע"א) ד"ה במקום] ו**הפרי"ח** שהלך ח' ימים לאו דוקא הוא. ואף **הגרשז"א** צ"ל המובא לקי בסמוך החולק ע"ז נמי לא למד כן מדברי הפרי"ח אלא מסברא דנפשיה. שו"ר **בתשובות ונהגות** (ח"א ס"י שצ"א) שגם דחה הראיה מהפרי"ח, עיי"ש.

אדלום מרן הגרשז"א (צ"ל (שבת יצחק ע"ה) ר"ב וס' נר חנוכה פ"ד הגה כג) יצא לחדש "מסברא" שכל היוצא מביתו לכמה ימים מימי חנוכה אפילו לעיר אחרת, אם קוב ימי החנוכה נמצא בביתו צריך להדליק בביתו כל הימים, ואפילו בשבת שמתארח אצל אביו או חמיו צריך להדליק בביתו ע"י שליח כאשר כל בני הבית אינם שם. אולם מדברי שאר הפוסקים הני"ל לא מבואר כן. [ועוד **דבספר פניני חנוכה** (ע"ה) ק"ה] בשם **הגרשז"א** צ"ל הביא להיפך, והיינו דהנוסע מביתו ליום א' וממנה שלח להדליק בביתו אפי"כ יכול בנסף לכן להדליק גם במקום שמתארח מדין אכסנאי ואף לפרך ובלבד שידליק קודם הדלקת שלוחו, ע"כ, וצ"ע].

למעשה המתארח אצל אביו או חמיו בשבת וכדו', אפילו יש לו חדר או בית לעצמו ומשפחתו כיון שאוכל אצל בעל הבית יכול להשתתף בפריטי ולצאת ידי"ח ע"י הדלקת בעל הבית. ואם הוא מהנוהגים כדעת הרמ"א כשי" תרע"א דס"ל שכל בני ביתו מדליקים אלא יכול להדליק בשלו (וסף על הנר של בעל הבית). עדיף. ומי"מ כתב **הגרא"לי** **שטינמן שליט"א** (שלמי תודה ע"ה 198) דבכ"י בני ביתו של האורח לא נהנו להדליק דטפלים הם לאביהם [וע"י **בפמ"ג** (ס"י תרע"ט ע"ה) דהנהגות].

בשם **תשובת מהרש"ל** שגם החבורים צריכים להשתתף, ואפשר דדוקא כשאוכל בפ"ע אבל אם סמך על שלחן בע"ה הוי בכלל בני ביתו, ומדינא א"צ להדליק אלא אם רוצה להיות ממהדרין, וכ"כ **בב"י** בשם מהר"א עיי"ש. וכן נקט **המ"ב** (שם ס"ק א). וע"י **באג"מ** (ח"ד ס"י ע"ה) ויר"ד ח"ג ס"י י"ד אות ה) ו**בשבת יצחק** (חנוכה פ"ה ה"ד ע"ה ק"ה) בשם **הגרשז"א** צ"ל לענין דין בחורי ישיבה בזמננו, ואכ"מ].

אלא דיש להסתפק לענין מוצ"ש האם נאמר כיון שעומד לחזור לביתו, אם דינו כמו מי שאוכל אצל חברו ואינו שוכב שם דצריך ללכת להדליק בביתו, או דלמא בתר הקביעות שהיה לו בשבת אזולין ואכתי נגדר אחר בעל הבית. וכבר נחלקו בזה פוסקי דעת **התשובות והנהגות** (ח"א ס"י שצ"א) דראוי להדרזו לחזור לביתו ולהדליק שם, ואם כבר דעתו להגיע לביתו עד זמן שתכלה הרגל מן השוק המצוי בזמננו ידליק מיד במוצי"ש במקומו וישאר שם איהו זמן. ו**הגר"ק שליט"א** (חזו"ט שני ע"ה שי אות ג) נקט דאם דעתם לחזור לביתם מוקדם ידליקו בביתם, ואם לאו ידליקו אצל בעל הבית, אלא דבכ"י יחזרו לביתם רק אחר שכלתה רגל מן השוק דהיינו שכבר אין עו"ש דאם יחזרו לביתם קודם לכן כנכסיהם לשאלה אם יש להם לחזור ולהדליק. [ודעת **חובת הדר** (נר חנוכה פ"א הגה טו) דבכ"י יש להקדים שובם לביתם ולהדליק שם בברכה]. ו**הגרשז"א** צ"ל (מעדניו שלמה ע"ה ק"ג) פסק דבכ"י מדליק שם אפילו אין דעתו לאכול שם סעודה רביעית. ונע"י **בהליכות שלמה** (פ"ד ט"ה ג"ה 65) משי"כ לענין המתארח מלחן].

עבודת המועדים

ר"ח טבת, שבת חנוכה וזאת חנוכה מעלת החתחדשות של ראש חודש – "על כל ראש חודש איתא, שסגולת היום הוא, שכפי מה שמנעלים את הראש חודש, כמה שהיום הוא יותר מרום ונעלה, כפי כן יש לו הכח להשפיע על כל החודש, ובייחוד שייך ענין זה בראש חודש טבת, וכמו שאיתא מצדדים ז"ע, שלפי שבחודש טבת יש התגברות היצר מיוחדת... לכן נתן לנו אבינו שבשמים המתנה, שראש חודש חל בחנוכה, וכאשר מנעלים את הראש חודש... הרי זה מסוגל שבכל החודש יהיו כל עניני עבודת השי"ת כראוי. ונ"פא בתר וישא אול", שכל ההשפעות של החודש נמשך בתר הראש חודש, ונכלל בזה גם היום הגדול של 'זאת חנוכה'..."

ראש חודש הוא זמן של חתחדשות, שהם עתידים לחתחדש כמותו, חרי שיש לנו הכח לחתחדש מחדש, חנוכה הוא ענין החתחדה, מלשון 'חנכת הבית', ומלשון 'חנך, מ"ד הנרות במצריא ילד', חנוכה עינן 'חנך לנער', שבתוכה מתחילים מתוך חיות והתלהבות, כאילו לא התחיל עינין בעבודתו ועבשיו הוא מתחיל. (שיחות התחזקות מה"ר ע"ב מאיר זולברג שליט"א. חנוכה ע"ה)

מעלת שבת חנוכה, שני שבת חנוכה משלימים זה לזה – "ושבת חנוכה מעלתה גדולה מאד והיא בבחינת תכלית השלמות, נר חנוכה ונר שבת משלימים אהרדי, נר חנוכה מוציא ומעלה יהודי מהיכן שהוא נרד בתכלית השפלות, ונר שבת מעלהו להיכלל כולו אמר כבוד.

ולכן מדליקין קודם נר חנוכה ואח"כ נר שבת, כי נר שבת מאיר ליהודי רק כשנמצא למעלה מעשרה, ע"כ מקדימים תחילה את נר חנוכה שהקב"ה מאיר בו ליהודי למטה מעשרה, ואח"כ יוכל להתעלות בנר שבת למעלה השבת שהקב"ה מעלה את היהודי להיכלל כולו אמר כבוד...

ונמצא כי שבת חנוכה היא המשבתות הגדולות בשנה, ומבחינה מסויימת זו השבת הגדולה של השנה, שיש בה עליה לכל הפתילות והשמנים שאין מדליקין בהם בשבת, וכל יהודי יכול להדלק בה מאור השבת.

כי אף אלו שאין להם שום עצה אך להתעלות בכח השי"ק לבריה, מפני שאור השבת גבוה מאד נורא ונשגב ואינם יכולים להתאחו בשלהבת השבת ולהדלק באורה, הנה בחנוכה מדליקין בהם בין בחול בין בשבת, שני חנוכה מחלץ יהודי מביחן שנמצא עמו"ש שבשפלנו זכר לנו, ועי"ז יכולים הם כבר להגיע גם לשבת" (נתיבות שלום להאדמו"ר מסלונים, חנוכה ע"ה 19)

שבת חנוכה הם שלמות של ב' סוגי אמונה, שה' ברא את העולם ושנמצא

עמנו בכל המצבים – "ויש לבאר עוד ענין השלמות בהצטרפות שבת חנוכה, דהנה במצות אבות ה' יש ב' משמעותות, האמונה בה' המבואר ומנהיג לכל הברואים, והאמונה כי ישראל הם העם הנבחר לה', וכמרומו במאה"כ אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים, שהוא יסוד מצות אמונת ה', ונכללו בו ב' השמעות, אנכי ה', שהקב"ה ברא את העולם והוא ית' בורא ומנהיג לכל הברואים והוא לברו עשה עושה ויעשה לכל המעשים, ואנכי אלקיך, האלקים של כל יהודי שהוא בן לעם הנבחר, אשר הוצאתיך מארץ מצרים, שאפילו כאשר הייתם עוד משוקעים במ"ט שערי טומאה במצרים כבר בחר בכס לחיות לו לעם.

ושלמות האמונה היא ע"י ב' חלקים אלו, ובשבת חנוכה נכללים ב' חלקי האמונה, שבת היא יסוד האמונה כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ, כנגד האמונה בה' הבורא שמים וארץ ומנהיג, חנוכה הוא לוכ' חסד, שעשה נסים לאבותינו בימים החסד בזמן חוזה, ולדמ' שגם במצבים השפלים ביותר שישארא נמצאים חש"ת מנצח עמיתם, והוא כנגד חלק האמונה שהוא ית' אלקיך. כי ישראל היו באותו זמן בתכלית שפל המצב שאין למטה הימנו, ואז נתגלה שהקב"ה הוא אלקיך כנגד התנאים המצויים, לכן בשבת חנוכה יש דרגה מיוחדת של שמחה בבנין שלם, כי אז מאירה שלמות

